

Posudek bakalářské práce

Jany Peřtové

„Problémy pastorače po sebevraždě blízké osoby“

Autorka si vybrala téma uvedené v titulu práce proto, že se mezi křesťany ve svém okolí setkala s bolestnou zkušeností ztráty blízkého člověka, který si vzal život. Cíl práce je především pastorační – Jana Peřtová na základě konkrétních příběhů ukazuje nejednoznačné postoje křesťanů k sebevraždě a bolestné zápasy, kterými – mimo jiné kvůli stigmatizaci nebo její hrozbě – procházejí pozůstalí, a navrhuje konkrétní pastorační řešení, a sice „na základě současné etické reflexe církve“ (s. 6).

S jednotlivými kroky svého postupu autorka seznamuje čtenáře v úvodu, který tvoří první oddíl práce.

První krokem je předložení statistických dat o výskytu sebevražd v České republice za poslední dvě desetiletí a slovníček pojmů, které se týkají této oblasti a které autorka pokládá za nejpoužívanější. Tento velmi krátký oddíl, kterému se Jana Peřtová věnuje v druhé části práce, je napsán přehledně. Nabízí se však otázka, proč se autorka zaměřila pouze na určitá statistická data a jiná opominula. Seznamuje nás sice s tím, jakým způsobem a v jakém procentuálním podílu lidé spáchali sebevraždu, ale nedozvíme se, jaká byla sebevražednost podle věkových skupin či zda sebevražednost v České republice klesá či stoupá, tedy údaje, které jsou pro zvažování příčin i preventivních opatření důležitější než způsoby zvoleného odchodu ze života. Co se týče seznamu nejpoužívanějších pojmů, definuje je Jana Peřtová jasně a věcně, u prvního z nich („suicidium“) je však problematičtější uvádět – alespoň bez dalšího komentáře – jako synonymum či vysvětlení daného termínu „mučednictví“.

Ve třetím oddílu autorka předkládá klasifikaci suicidálního jednání vypracovanou francouzským sociologem Émilem Durkheimem (biické sebevraždy – sebeobětování, bilanční sebevražda, anomická sebevražda, fatalistická sebevražda, egoistická sebevražda; patické sebevraždy – impulzivní sebevražda, sebevražda jako důsledek psychické nemoci). Popisy jednotlivých typů sebevražd jsou formulovány výstižně.

Obsahem čtvrtého oddílu práce je vývoj etických přístupů k sebevraždě, zejména přehled pohledů na tento čin v křesťanské etice (Aurelius Augustinus, Tomáš Akvinský, Martin Luther atd.). V poslední části oddílu věnuje pozornost názorům Tomáše G. Masaryka, Aloise Spisara, Dietricha Bonhoeffera a Josepha Fletchera. Jméno Masaryka z této čtveřice vybočuje, protože jako jediný z této čtveřice nebyl teolog a přistupuje k tématu sociologicky, autorka však zmiňuje Masarykův akcent na roli náboženství, a tím zachová obsahovou kompaktnost oddílu. Celý oddíl je opět formulován dobře, pouze názor, že „medicína prokázala existenci patologického jevu, který se stal v posuzování sebevraždy protivníkem přirozeného pudu“ (s. 15) působí problematičtější. Je zřejmé, že autorka zde popisuje minulé medicínské pohledy, nikoli současné. Závažnějším problémem je to, že autorka nevyužívá žádnou novější teologickou literaturu k dané problematice, a teologické pohledy, které uvádí ve svém přehledu, jsou několik desítek let staré – jako poslední v jejím přehledu figuruje zmíněný Joseph Fletcher a jeho *Situační etika* z 60. let 20. stol. Vyzdvihnout je

třeba naopak dobrou charakteristiku pozic jmenovaných autorů. Dokladem jsou např. autorčina slova, kterými komentuje Fletcherovu pozici: „To, co nám situační etika přináší, je především úleva od požadavku, že se musíme držet striktního morálního soudu, abychom jako křesťané obstáli před sebou, před bližním, ale zejména před Bohem. S plným vědomím, že jenom Bůh zná skutečný kontext událostí, jichž jsme někdy pouhými diváky“ (s. 18).

V pátém oddílu autorka uvádí několik příběhů pozůstalých, kteří vyprávějí o sebevraždě svých blízkých, o reakci jejich okolí i tom jak se s ní duševně a duchovně vyrovnávají. Janě Peřtová jednotlivá vyprávění upravila pro účely práce velmi dobře. Dále doplnila informace o základních rysech těchto vyprávění a v závěru oddílu se věnovala tomu, jak pozůstalí prožívali jednotlivé časové úseky od událostí předcházejících sebevraždě až po současné potýkání se s touto tragickou událostí.

Obsahem šestého oddílu jsou stanoviska českých církví k sebevraždě a k pohřbu osoby po dobrovolné smrti. Tyto postoje shrnuje v přehledné tabulce na s. 35, ačkoli by asi bylo lepší, kdyby autorka charakterizovala jednotlivé pozice vlastními slovy než využívala citace z emailové korespondence. Celkově nicméně Jana Peřtová podala přehled kvalitně.

V závěrečném, sedmém oddílu se autorka zaměřuje na problémy pozůstalých po sebevraždě blízké osoby a jejich řešení v pastoraci. Uvádí v něm některé praktické podněty a kroky, jako je příprava duchovních, pastoračních pracovníků a presbyterů, vyhledávání rozhovorů ve vlastní církevní a ekumenické komunitě, doporučení dostupných knih k problematice sebevraždy atd. Přesto působí závěr působí málo konkrétně a spíše se nese v rovině obecných úvah, které by bylo dobré dotáhnout do lépe formulovaných návrhů. Z teologického hlediska je také problematická formulace, že „v případě katolické reflexe se naděje na spasení zesnulého zakládá zejména na víře v moc přímluvné modlitby za zesnulého“ (s. 40), která sugeruje, že v katolické teologii je přímluvná modlitba důležitější než Boží milost.

Z formálního hlediska je práce napsána velmi kultivovaným jazykem s naprostým minimem překlepů, gramatických chyb a stylistických pochybení. Také úprava práce a další náležitosti (uvádění poznámek pod čarou a závěrečné bibliografie) zasluhují vysoké ocenění. Jediným soustavnějším problémem z formálního hlediska je, že autorka citace téměř výhradně uvádí kurzivou.

Jana Peřtová pracuje skoro výlučně s českými a do češtiny přeloženými díly, což je dosti limitující. Plně nevyužila ani českou teologickou literaturu, která se k tématu vztahuje – vzhledem ke zvolené tematice a tomu, že se zmiňuje o Janu Palachovi, je zářející, že nečerpala také z publikace Jindřicha Šrajera *Suicidium: sebeobětování nebo mučednictví?*

Celkově je však bakalářská zpracována mimořádně pečlivě. Přestože se Jana Peřtová pohybovala v různých oblastech (teologická etika, typologie sebevražd, vyprávění pozůstalých atd.) a hrozilo, že práce bude působit nesourodě, text zanechává na čtenáři celistvý dojem. O jednotlivých problémech autorka píše zasvěceně, s vnitřním porozuměním a prokázala schopnost dobré interpretace zdrojů, se kterými pracuje. Z těchto důvodů navrhuji i přes uvedené slabiny hodnocení stupněm B s možností vylepšení o jeden stupeň (A) při dobré obhajobě.